

РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ ЗА ЗГОЛЕМЕНА ВРАБОТЕНОСТ И ЈАКНЕЊЕ НА ЖЕНИТЕ ВО ОПШТИНА МАВРОВО РОСТУШЕ

Автори:

Љупка Љубиновска

Партнерска организација:

**Центар за одржлив развој
на заедницата**

Ментори:

Др. Марија Ристеска

М-р Емил Шурков

М-р Ристе Јуруковски

Чувар(к)и на јавно кесе за родово одговорен буџет е активност која се спроведува во рамките на проектот „Промоција на родово одговорни политики во Југоисточна Европа и Република Молдавија (2013-2016)“, на UN Women финансиран од Австриската развојна агенција и Швајцарската агенција за соработка и развој. Активноста ја спроведува Центарот за истражување и креирање политики Консалтинг – ЦИКП Консалтинг ДОО Скопје и партнерските организации.

РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ ЗА ЗГОЛЕМЕНА ВРАБОТЕНОСТ И ЈАКНЕЊЕ НА ЖЕНИТЕ ВО ОПШТИНА МАВРОВО РОСТУШЕ

Автори:

Љупка Љубиновска

Партнерска организација:

**Центар за одржлив развој
на заедницата**

Ментори:

Др. **Марија Ристеска**

М-р **Емил Шурков**

М-р **Ристе Јуруковски**

“Содржината на оваа публикација е одговорност на „Центар за одржлив развој на заедницата – Дебар“ и таа во никој случај не ги одразува ставовите на UN Women, Австриската развојна агенција, Швајцарската агенција за соработка и развој, и ЦИКП Консалтинг ДОО”

Содржина

1. Вовед	4
2. Методологија	7
3. Потребите на невработените жени во Маврово Ростуше	7
4. Опис на јавната политика	10
5. Целни групи, чинители и корисници	10
6. Буџетска анализа	11
7. Заклучоци и препораки	13
Препораки на општината	13
9. Литература	15

Листа на табели

Табела 1 - Буџет на Општина Маврово Ростуше	13
---	----

Листа на графикони

График 1 - Вкупно население на територијата на општина Маврово Ростуше по пол	4
График 2 - Вкупно население на територијата на општината (по националност во %)	5
График 3 - Вкупно населени на територијата на општината врз основа на образовна структура	6

1. Вовед

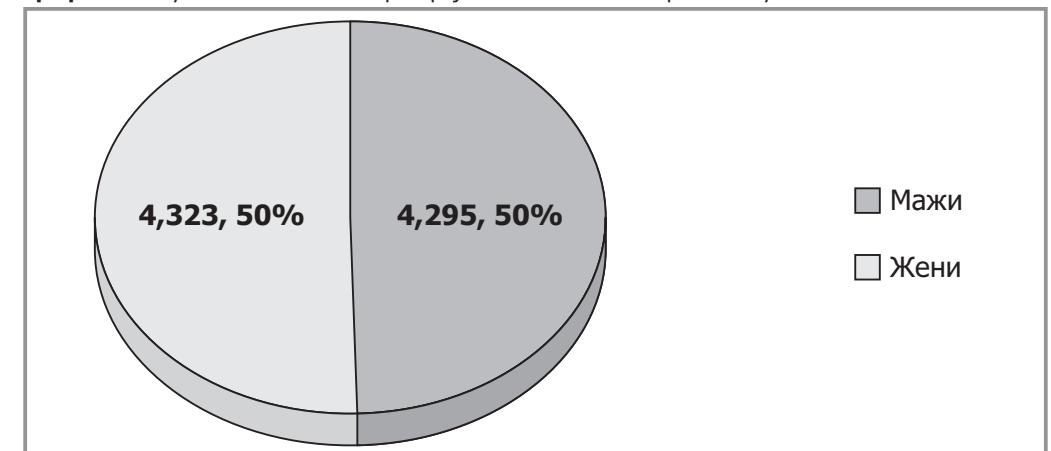
Маврово и Ростуше е еден од најубавите региони во Р. Македонија. Се наоѓа во западниот дел од Македонија, познат по природните убавини и како извор на многу уникатни производи и традиции. Сепак овој регион се карактеризира со голема невработеност што резултира со миграции, краткорочни – кога мажите често одат на сезонска работа во градежништво, оставајќи ги жените и децата дома; и долгорочни – кога целото семејство заминува ако еден член најде работа во странство. Загрижувачки е фактот што миграцискиот тренд продолжува. Тоа го покажува и истражувањето направено од страна на општина во кое 45% од анкетираниите ученици би останале во Општината и нема да мигрираат доколку најдат работа, но дека 30% од анкетираниите ученици веќе се решени да мигрираат, а немањето на работа би го зголемил овој број двојно повеќе.¹ Општината Маврово - Ростуше се соочува и со потешкотии во информирањето и во вклучувањето на активни мерки за вработување што ги спроведува централната власт.

Во Стратегијата за локален за економски развој (ЛЕР) и од првичната анализа покажуваат дека економската состојба во Општината се базира на две примарни индустриски области туризам/угостителство и сточарство додека останатите области се сметаат за секундарни.

Локалните услови не дозволуваат развој на земјоделство, а сточарството е исто така во стагнација. Еден сегмент кој покажува потенцијал е пчеларството за кое општината ги има сите природни карактеристики и е забележан интерес кај локалното население, но обемот на странски инвестиции, извоз и производство на големо е мал.

На територијата на општината живеат 8.618 жители (види график 1), а етнички е мешан состав на Македонци, Турци, Албанци и други (види График 2).

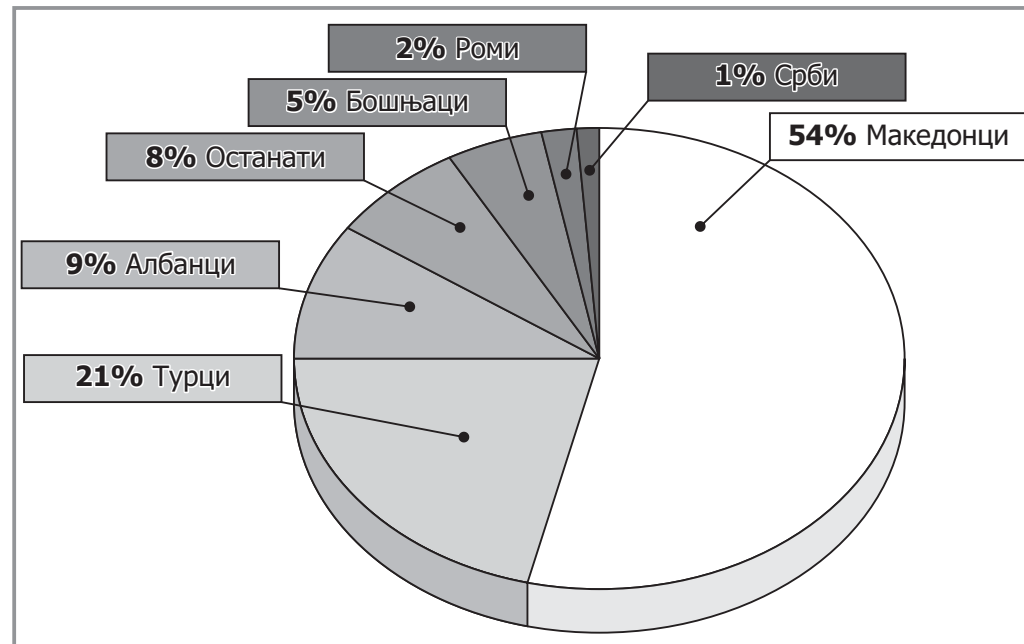
График 1 - Вкупно население на територијата на општина Маврово Ростуше по пол

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија

¹ Стратегија за локален економски развој

График 2 - Вкупно население на територијата на општината (по националност во %)

Националност	Популација
Македонци	4.349
Албанци	1.483
Турци	2.680
Роми	10
Срби	6
Бошњаци	31
Останати	59

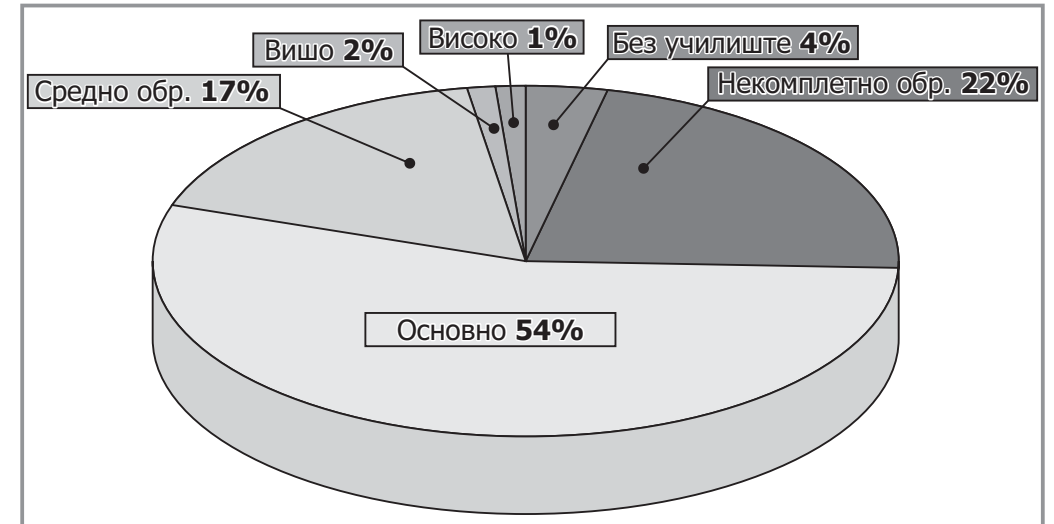
Според евиденцијата на Државниот завод за статистика во Општина Маврово Ростуше се запишани вкупно 165 деловни субјекти од кои микро 90 мали 74, средни 1². Во општината функционираат релативно голем број на правни субјекти, земајќи ги во предвид општите економски услови на општината. Најголеми деловни субјекти се хотелите и угостителски објекти, како и неколку деловни субјекти во областа на прехранбената индустрија, трговија и градежништво. Најголеми носители на вработувања во Општина Маврово Ростуше се Националниот парк Маврово, туристички и угостителски деловни субјекти, и општинската управа³.

Со оглед на фактот што образовната спрема на жителите на општината е доста ниска (види График 3 наоди според кои 54% имаат основно образование, а дури 22% немаат комплетирано ни основно) ги прави истите да бидат малку атрактивни на пазарот на труд.

² Државен завод за статистика -2010 декември
³ Стратегија за локален економски развој

График 3 - Вкупно населени на територијата на општината врз основа на образовна структура

Табеларен приказ по образовна структура за Општина Маврово Ростуше:

Општината се соочува со висока стапка на невработеност. Последните статистички податоци покажуваат бројка од 4,637 лица како работоспособно население од кои 58% - 62% се регистрирани како невработени. Ваквата состојба се должи првенствено на намалувањето на останатите индустриски гранки како резултат на повеќе фактори: миграција, немање нови инвестиции, затворање на поголемите деловни објекти или работа со помал капацитет, релативна изолираност на општината и сл.

Невработеноста во оваа општина е најголем проблем но ние конкретно се фокусираме на невработеноста и економско јакнење на жените во општина Маврово Ростуше. Податоците што ги добивме од Агенција за вработување вкупно број на регистрирани невработени во агенцијата се 618. Од тие 618 активни баратели на работа се 473, пасивни се 145. Активни баратели на работа жени се 90 а пасивни баратели се 40. Повеќето од жените кои се невработени припаѓаат кон старосни групи над 40 години и се со незавршено средно и основно образование. Последно време ученичките од женската популација почна да се запишуваа средно 100%⁵. Не постои конкретен податок на образовниот профил на жените бидејќи во Агенција за вработување располагаат само со податоци за вкупниот број на невработени во општината. Но од направените истражувања на терен жените се пасивни при барање работа и не поседуваат високо образование.

И во однос на родовата рамноправност за општина Маврово Ростуше, се уште е на ниско ниво. Од досегашните анализи на терен не е евидентирано носител на листа да биде жена, туку секогаш на трето место, нема жена на раководна позиција и многу е мал бројот на вработени жени. Иако во последно време значително расте бројот на девојчиња кои се запишуваат на средно училиште и на факултет.

⁴ Агенција за вработување Гостивар
⁵ Истражување направени од фокус групи и анкети

2. Методологија

Целта на истражувањето е да се анализираат мерките на општината за надминување на проблемот на невработеност кај жените преку предлагање на мерки и буџет за нивно спроведување што би довело до зголемување на вработеноста на жените во општина Маврово и Ростуше. Специфична цел е да се испитаат потребите и да се одредат вештините и профилите на жените кои ги поседува општината за да знае на што да се насочи при намалување на невработеноста кај жените во оваа општина.

Истражувањето беше спроведено врз основа на развиена методолошка рамка преку која беа обезбедени основни информации и податоци потребни да се даде одговор за постигнување на нашата цел. Оваа истражување ќе се насочи да даде одговор на следните истражувачки прашања:

- Какви се капацитетите и вештините кои ги поседуваат невработените жени во општина Маврово Ростуше?
- Какви се потребите на невработените жени во Маврово Ростуше?
- Колку капацитетите кои ги поседуваат невработените жени во оваа општина соодветствуваат на потребите на работодавачите?
- Какви конкретни мерки и активности се планирани со реализација во 2017, а се предвидени во Стратегијата за родова рамноправност 2016/2019 и Акциски план за економско јакнење?
- Каква е праксата на информирање и консултации за испитување на потребите на жените и прибирање на предлози за мерки од жените?

Процесот на истражување се одвиваше во период од септември до ноември 2016 .С,

Методите користени во истражувањето се анкета на 35 испитаници и интервјуа со претседателот на КЕМ и раководителот за ЛЕР. Притоа беа анализирани и секундарни податоци добиени преку пребарување на веб сајт, следење на службени гласила, анализа на Годишните програми, стратегии, буџетот за 2016, Агенција за вработување итн. Сите информации кои ги добивме беа со директни контакти и контакти со претставниците на ЕЛС, Агенција за вработување на Р.М, веб страни и службени гласила.

3. Потребите на невработените жени во Маврово Ростуше

Со истражувањето беше констатирана следната состојба. Мнозинството на невработени жени во општината немаат средно образование и никогаш не работеле, но поседуваат вештини како на пример: плетење, везење, шиене итн. За ваквите вештини нема работни места во општината но може да бидат искористени за

самовработување или отворање на свој бизнис во изработка на ракотворби. Но жените од општината не се доволно информирани за програмите за вработување и активните мерки за вработување што ги нудат Агенција за вработување на Р.М. Традицијата игра голема улога при помала невработеност кај жените во руралните средини односно кај патријархалните семејства кај кои владее се уште патријархалниот менталитет. Жени имаат поголеми обврски со семејството, грижа за на семејството. Во оваа средина жените се четири пати повеќе вклучени во домашната работа од мажите. Жените во општината Маврово и Ростуше доминантни животни активности им се домот да е исчистен, децата згрижени. Сосема е логично дека жените во овие средини ќе имаат инфериорен статус во однос на мажите и при предноста за вработување. Овие жени имаат мали можности на пазарот на трудот. Исто така во активностите за зајакнување на процесот на барање на работа на жените и учење на вештини, треба да биде неразделно поврзани со мерки за развој на подобра инфраструктура и услуги (како на пример грижа за децата). На пример за да се вработи жена од Маврово Ростуше мора да се води сметка дали има организиран превоз до местото на работата. Исто така секој жена од оваа средина знае да спрема традиционални јадења по кои е познати и овој регион (пити со различно брашно, качамак, домашни млечни производи, компоти итн.) и притоа може да работи во ресторански или бизнис поврзан со туризам.

Покрај ниското образование и ограничените можности за вработување, дополнителните пречки ги вклучуваат предизвиците во однос на превозот, недостигот на установи за грижа за деца, ограничен пристап до информации за можности за вработување и пристап до кредити, заеми за земјоделски активности итн. Последни, но не помалку важни се и патријархалните традиции и стереотипите, кои ги имаат кон женската популација.

Институционален контекст Општината нема формален документ за внесување на родовата перспектива во процесите на планирање и буџетирање. Иако за 2017 година се планира да се изработи стратегија за родово буџетирање⁶. Затоа пак општината има Стратегија за локален економски развој која предвидува мерки за поддршка на економски активности преку кои може да се отворат нови работни места и економски да се зајакнат жените.

Во стратегијата на ЛЕР се предвидува :

- Следење на иницијативите на национално ниво како можни извори за грантови и поддршка
- Организација на работилници за искористување на ИПАРД фондовите
- Реализација на проектот за промоција на еко производ со помош на проектот од Европска унија 2014-2016 и формирање на пазар

⁶ Интервју со одговорно лице за ЛЕР

- за еко производи на општината
- Учество на програмата „Форум на заедниците „чија цел е поддршка на партиципативниот развој на заедницата на локално ниво. Во буџетските форуми кои се организираа во општина Маврово и Ростуше од страна на жените кои учествува во форумите беше побарано отворање на детски градинки. Од разговор со одговорното лице за Лер добивме податоци дека оваа година за истите барања од страна на жените е добиено согласност за отворање на детски градинки.⁷ Ова ќе биде добра можност за жените кои ќе имаат можност да се вработат а,нема кој да ги чува нивните деца да се згрижат во градинка.

Стратегија на ЛЕР не родово сензитивна иако во голем дел од програмите и мерките кои планираат во ЛЕР можат да се размислува и во насока на жените. Во стратегијата на ЛЕР не се предвидени конкретни мерки насочени кон вработување на жените и нивно економско јакнење. Во општината Маврово и Ростуше е констатирано постои интерес кај општинските власти за развој на мерки и активности поврзани со економско јакнење на жената, меѓутоа општината нема одделено средства п односно нема алоцирано буџет за активности.

Во однос на вработувањето се користат програмите кои ги нуди владата за Р.М преку самовработување но мал акцент е ставено на жената. Од тие причини се повеќе не напушта уверението дека посебните програми за поддршка на жените се доволни за да се надминат нееднаквоста која постои во однос на вработувањето. Иако во општината има многу програми кои се наменети за жените.

Исто така во општината Маврово и Ростуше има комисија за еднакви можности на жените. Комисија за еднакви можности на жените и мажите во единицата за локалната самоуправа имаат за цел да ги инкорпорираат родовата перспектива и еднаквите можности во локалната политика, да ја унапредат состојбата на жените на локално ниво и да ги реализираат стратешките цели на Националниот план за акција за родово рамноправност и на Законот за еднакви можности на жените и мажите.

Главна задача на комисиите е да работат на унапредување на состојбата на жените и на обезбедување еднакви можности за мажите и жените на локално ниво преку процесот на изготвување и усвојување на политики, нивно спроведување, мониторинг и евалуација на постигнатите резултати. Исто така комисијата дава предлози до Советот ЕЛС до институциите и организациите на локално ниво. Постои комисија но се направени конкретни активности за унапредување и економско јакнење на жената. За реализација на програмата на комисијата за еднакви можности за 2016 не се предвидени средства.

⁷ Разговор со одговорно лице на ЛЕР –Елвира Ејули

Во општината има жени кои се вработени но, сепак тоа не е на задоволително ниво. Исто така како податок кој ќе им даде еднакви можности на мажите и жените во иднина е тоа што голем процент скоро 100% од момчињата и девојчињата го продолжуваат основното образование. А тоа понатаму дава можност за поеднакво вработување на мажите и жените.

4. Опис на јавната политика

Од добиените податоци и направената анализа веќе е спомнато во извештајот дека од вкупниот број на невработени жени, најголем број од нив се со средно или и без образование. Одредени мерки и активности во однос на економско јакнење се содржани во донесени документи во општина Маврово Ростуше.

- Акциски план за еднакви можности
- Комисија за еднакви можности и Програма на комисијата за еднакви можности
- Стратегија за ЛЕР

Програмата е изработена согласно стратегија за полово рамноправност 2016. Предлог програмата и сите иницијативи се доставуваат до општината. Од освоените програми а, КЕМ постои дел за родово еднаквост и економско јакнење на жените и тоа: организирање на бесплатни прегледи за откривање и детекција на малигни заболувања, преставување на можни обуки за стекнување на нови вештини за економско јакнење на жените. Не се издвоени средства од буџетот за економско јакнење.

За родово еднаквост општината ги има реализирано следните активности:

На веб страната на општината невработените жени се информираат за обуки за одредени вештини како што се фризерки, козметичарки итн. Обуките се организирани од страна на здружението „Жените во **руралните** средини клуч за економски развој“. Исто така со програмата „Форум на заедницата,“ што ја реализира општината Маврово и Ростуше, од страна на жените е дадено предлог за отворање на детски градинки.

5. Целни групи,чинители и корисници

Целни групи се невработени жени од 18 до 50 години регистрирани како невработени во агенцијата за вработување со и без претходно искуство. За надминување на ваквата состојба потребно е вклучување на повеќе засегнати страни: невработените жени, работодавачите/стопанственици регистрирани во О. Маврово Ростуше и АВРМ (врска помеѓу невработените и работодавачите) и ЛС на О. Маврово Ростуше кои би делувале преку политиките и донесените

обврзувачки документи во насока на економско јакнење на жените.

Од добиените податоци и направената анализа веќе е спомнато во извештајот дека од вкупниот број на невработени жени активни баратели се 90 жени на ниво на општина но пасивни баратели се 40 жени од кои најголем број од нив се без образование. Потребно е да се изврши дополнителна анализа и истражување зошто жените не се пријавуваат во АВРМ⁸.

6. Буџетска анализа

Општината се соочува со мал буџет, слаба инфраструктура и послабо развиен бизнис сектор но сепак има ресурси за развој во неколку гранки. Буџетот на општина Маврово и Ростуше е усвоен на седница на советот заедно со образложение за истиот. На седница е разгледан нацрт планот и е усвоен. Буџетот на општина Маврово и Ростуше изнесува 169.332.332 денари и 168.032.332 расходи. Кратката анализа на буџетот покажува дека најголеми приходни сегменти во севкупниот буџет на општината се трансферите од други ниво на власт по основа на даноци и даночни приходи.

Расходните сегменти се базирани врз основа на плати и надоместоци, капитални расходи и расходи за стоки и услуги. За идентификуваниот приоритет, економско јакнење на жените преку вработување, не се алоцирани средства во Локалната програма за родова рамноправност.

Активностите поврзани со економско јакнење на жените се прифатени од советот на општината и се искористуваат преку трансфери дадени на НВО. Овие активности се планираат да се реализираат во соработка со КЕМ. За економско јакнење на жените исто така нема посебна ставка но во стратегијата за ЛЕР во делот за поттикнување на нови вработување се планираат 200.000 ден. Исто така за Комисијата за родова еднаквост не се издвоени средства за економско јакнење на жените. Затоа како препорака е во буџетот за 2017 год. да како поттик на вработување или само вработување на жени со цел економско јакнење на жените.⁹

За оваа мерка ќе бидат потреби 300.000 ден. за отворање на локален регионален центар (како еден вида на инкубатор). Исто така обуките кои ќе се одржат ќе се финансираат преку трансфер на НВО и тоа ќе бидат 10 обуки од по 10 жени кои имаат завршено основно и средно образование. Обуките ќе бидат наменети: 3 обуки за хотелиерство (за собарки) и 7 обуки за кулинарство. Обуките ќе се реализираат во текот на една година а трошоците за истата ќе бидат 30.000 денари по лице (10 жени).

Сознанијата добиени од анкетно истражување на анализа за потребите од вештини, претставуваат основа за креирање на активни програми и мерки за подготовка на вработување согласно фактот дека мажите и жените имаат различни потреби и приоритети. За да може

долгорочно да реши проблемот општината да стимулира/финансира други стипендии за ученички, со цел да го продолжат образованието во областа на индустрија, технички науки односно да се одделат средства за 2 девојчиња.

Во текот на месец декември општината планира стратегија за родово одговорно буџетирање токму во оваа стратегија да се води сметка да се оддели дел од буџетот во програмата ЛЕР за субвенционирање на вработување или организирање на обуки токму за овие вештини за кои има потреба. Досега на ниво на општина само една жена е регистрирана како сопственичка на бутик. Во интервју со раководителот на ЛЕР и претседателот на КЕМ се дојде до заклучок дека општината прави напори со одредени активности за поттикнување на вработување и тоа преку:

- Информирање на жените за можности и новини во земјоделството преку АФПЗРР;
- Преставување на можни обуки за стекнување на вештини за економско јакнење на жените;
- Посета на институции и разговори за вклученост на жените во органите на управување;
- Посета на приватни фирми и институции и разговор за вработување на жени.

Иако општината прави напори таа треба конкретно да оддели средства за стипендирање на девојчиња кои сакат да го продолжат средно стручно образование и тоа на струки кои се бараат на пазарот на трудот за оваа општина. Исто така во програмата за локален економски развој во делот поттикнување на ЛЕР точно да се одреди мерки и активности за поттикнување на вработување на жени и обуки за жени за одредени вештини за кои имаа потреба оваа општина. На пример имаме обуки за пчеларство, хотелиерство, бидејќи една од гранките кои има можности за вработување е занимање со пчеларство и хотелиерство¹⁰.

Може да се размислува и во насока на субвенционирање на приватни фирми при вработување на жени од оваа општина на пример (собарки).

Во однос на сите општини кои се истражувани во Полошкиот регион Маврово Ростуше има најмногу семејства со примања кои се помалку од 8.000 ден. месечно и тоа 23,1% од целото население.¹¹ Иако оваа општина има голем потенцијал за отворање работни места во областа на промоција и развој на туризмот, работа во угостителски објекти, поттикнување на регионална и меѓугранична соработка. Планинските предели нудат одлична можност за зимски и летен туризам.¹²

Издвојување на средства од општината на износ од 50.000 денари

¹⁰ Стратегија за ЛЕР

¹¹ Истражување на Здруженска

¹² Стратегија локален економски план

за истражување на потребите на жените или со цел развивање на план за разни профили (отворање посебни смерови особено за девојчиња што имаат интерес и можност за вработување во оваа општина). Сите овие мерки имаат потенцијал да ја намалат миграцијата. Според податоците од направените истражувања, од страна на општината, 60% од младите сакаат да ја напуштат општината.

Табела 1 - Буџет на Општина Маврово Ростуше

Буџетски линии	Буџет	Расходи
	169.332.332	168.032.332
463 - Субвенции и трансфери		
463110 - Трансфери до невладини	300.000	
Разни трансфери трансфери		
Стипендии за студенти	100.000	
Локален економски развој (ЛЕР)		
Поттикнување на развој на туризмот	330.000	

7. Заклучоци и препораки

Маврово Ростуше има формирано комисија за еднакви можности како постојано тело во општината и акционен план за еднакви можности конкретно за економско јакнење не алоцирани средства од буџетот. Од направените анализи на терен е констатирано дека голем дел од женското населението е неактивно и ова се должи првенствено на традиционалните вредности и норми во општеството. Жените во општината Маврово и Ростуше имаат полоши услови за стекнување на образование, за вклучување во процесот на одлучување, за здравствени услуги и користење на социјални услуги. Овие фактори влијаат врз нееднаквиот пристап до можностите на пазарот на трудот.

Овие мерки нема да бидат доволни ако самите жени не се охрабрани и издвоени како посебна категорија. Мора првенствено да се работи на сензибилизација на јавноста и препознавање на жените како потенцијални корисници на мерките на вработување, субвенционирање и нивно охрабрување да се јаваат на огласи што во иднина ќе ги нуди општината Маврово Ростуше.

Вработувањето се смета како еден од начините за намалување на зависноста на жената од мажот но, и еден од начините за социјална исклученост на жената.

Препораки на општината

- Поттранспарентно прикажување на мерките за самовработување од Агенцијата за вработување што ги промовира владата на Р. Македонија и приближување кон жените.
- Основање на локален центар(инкубатор за поддршка на

претприемачи, на микро, мали и средни претпријатија. Во овој инкубатор конкретно наменет за жени од 18 до 50 години. Постоене на ваков центар ќе овозможи сеопфатна понуда на информации и услуги.

- Општината како препорака да обучува собарки во делот на хотелиерство за да се вработат жени од овој регион. За ова мерка се потребни 60.000 денари за 6 обуки ко ќе траат 6 месеци.
- Сознанијата добиени од анкетно истражување за анализа на потребите од вештините, преставува основа за креирање на активни програми и мерки за вработување, кои имаат за цел подигање на вештините на невработени лица,заради зголемување на нивната конкурентност на пазарот на трудот
- Интеграција на жените на пазарот на трудот и зголемена способност за вработување преку програмите за вработување и активните мерки за вработување што ги нуди Агенцијата за вработување на Р.М и Центрите на вработување на локално ниво.
- Да ги согледаат недостатоците и предизвиците со кои се соочуваат жените во Општина Маврово и Ростуше но исто така и да погледнат понатаму и да го истражат потенцијалот што го имаат овие жени за нивниот сопствен напредок, како и за развојот на Општина.
- Развивање на комплементарни политики за планирање на мерки преку кои се обезбедуваат услуги (градинки, превоз и др.).
- Да ги согледаат недостатоците и предизвиците со кои се соочуваат жените во Општина Маврово и Ростуше но исто така и да погледнат понатаму и да го истражат потенцијалот што го имаат овие жени за нивниот сопствен напредок, како и за развојот на Општина.
- Развивање на комплементарни политики за планирање на мерки преку кои се обезбедуваат услуги (градинки, превоз и др.).За оваа мерка веќе имаме
- Мобилизирање на жените за користење на постоечките можности во програмите за намалување на невработеноста како придонес на невладините организации;
- Подигање на свеста за постоечката дискриминација на работните места и сензибилизација за мобингот;
- Реализација на апликации за регионални проекти за економско јакнење на жените со акцент на жените
- Единиците на локалната самоуправа да воведат специјални мерки за овозможување пристап до основните социјални услуги и да направат приоритизирање во инфраструктурните услуги од интерес на жените од руралните средини и маргинализираните групи;
- Во стратегијата на општината За ЛЕР е предвидено одржување на обуки и советување на производителите за органска храна во овие обуки да се стави акцент на женската популација, стекнувајќи се со вештини со кои ќе имаат поголема можност до вработување пример во пчеларство

- Исто така општината преку програмата за ЛЕР и со соработка со комисијата за еднакви можности за жените да организира обуки за жени и тоа: за фризери, шминкери, козметичари, занаети и обука за пчеларство;
- Да се изнаоѓаат проекти за кариерно напредување на жените;
- Креирање на активни програми и мерки за намалување на вработувањето
- Вклучување на невладини организации во испитување на потребите и организирање на обуки за полесно вработување.

Мерки за самовработување

- Општината да стимулира /финансира други стипендии за ученички, со цел да го продолжат образованието во областа на индустрија, техничките науки и туризмот. Ова мерка е 60.000 денари годишно и таа ќе се реализира 4 години ќе бидат стипендирани 2 девојчиња .Ефектот од оваа мерка ќе биде вработување на 2 девојчиња /женско од оваа општина.
- Вклучување на невладини организации во испитување на потребите и организирање на обуки за полесно вработување. За оваа мерка се потреби 30 000. денари за една година. Со оваа мерка ќе испитаат потребите на жените и ќе се утврди општината кој вид на обуки за жени треба да ги организира во наредните години. Бидејќи општината имала обид заедно со невладина организација да организира обуки но ,заинтересираноста била мала. Ефектот од испитувањето на потребите е точно насочување на обуки за кои имаат интерес жените.
- Мобилизирање на жените за користење на постоечките можности во програмите за намалување на невработеноста како придонес на невладините организации. За оваа мерка е потребно ангажирање од страна на општината за информациите побрзо да стигнат до жените во овој регион.
- Подигање на свеста за постоечката дискриминација на работните места и сензибилизација за мобингот.

8. Литература

- Усвоениот буџет е јавно достапен на веб сајтот
- Стратегија за локален економски развој за Општина Маврово Ростуше
- Локална програма за Родова рамноправност
- Комисија за еднакви можности
- www.stat.gov.mk
- www.mavrovorostuse.com.mk

